

naturalistickými; nakypělé a rozmáchlé filosofické meditace s nejtříživější osvětářskou didaktikou; odlehle a pitvorné příklady musí ilustrovati děje zcela jasné a samozřejmé.

Autor chce říci na př., že žena Řihova zapřísahla se svou manželskou věrností za času pobytu svého muže v nemocnici. A užije této barokní, odlehle a nepřiléhavé figury: „jako *mučedník by vědy*, | léta tupený a posmívavý, hladem bledý, | *před kostnatých odborníků posměvané hledy* | náhle postavil své práce, bdění zřejmý div, | jemuž s poklonou se vyhne čas — : | tak slavnostně a hrdě vztýčila se vráz | a zardělá a zadýchaná prudce vykřikla: | Ne — Přísahám ti při Bohu a svatých všech — —“ (12—13).

A vedle toho čteš takové triviality: „... Kořalky nepil. — Bohudík, | škola a kniha plní též u nás své poslání | a s kořalkou láhev vydirá ze dlaní, | takže se pevně jí drží už jen někteří —“ (65).

Přítom kresba figur jest zcela konvenční: dobrácky bezvýrazný Vlach, dobrá, ale v slově poněkud nestřídámá žena Řihova, a Řiha sám, v jádře dobrák, ale slaboch, přecházející od pláče a pokory rázem bez přechodu k urážce a útoku, to jsou herci syrové, mátožné povídky p. Bojkovy, zcela kalné a nevykvašené, umělecky beztvaré, básnicky rozbledlé. Josefa Jakubce Povídky z kraje, před třiceti roky psané, jsou vedle Bojkova Zbytečného stylové arcidílo.

Zatajovatí, mírniti nebo krásiliti tento přísný, ale věčný soud bylo by prokazovati špatnou službu p. Bojkovi; věřím posud v jeho talent, byť nevytříbený, byť nekultivovaný, byť málo nebo špatně poučený, byť neorientovaný, a proto piší tyto řádky.

Za nejhorší své škůdce pokládej však p. Bojko své kritické lichometníky a pochlebníky, z nichž jeden — někdejší oficiální kritik realistický a nyní referent Lidových novin — neostýchal se, jak slyším, zneužití jména Máchova v případě Zbytečného. To je něco, nač měla by býti šatlava. Tak mluvití může jen nejpustší literární diletant a nedouk. Mezi „nihilismem“ p. Bojkovým a zdánlivým „nihilismem“ Máchovým jest obdoba jen zcela vnějšková a jen pro lidi povrchní; za domnělým „nihilismem“ Máchovým stojí tolik kultury myslitelské i tolik posvěcení básnického, že nevidětí jich může jen literární slepec.

Jednou provždy

Doslechl jsem se, že na obálce poslední Moderní revue šplchl po mně zase splašky své líbezné a ušlechtilé duše Arnošt Procházka. Konstatuji zde jednou provždy, že již před více než pěti lety přerušil jsem výměnu mezi svou Novinou a touto literární kloakou a od té doby vůbec se jí nedotýkám. Kmen nemá obálky, ale i kdyby ji měl, za nic na světě neposkvrnil bych jí polemikou s tímto literárním apáčem.

Literární štvance

Na článek Rudolfa Malého v 3. čísle Kmene proti filosofickému diletantismu Rádlovu reaguje se v listech stále ještě způsobem „předválečným“, způsobem, který by měl býti cítěn jako hanba české žurnalistiky. Článek Malého měl dosah

nejvážnější, dosah neosobní: krajní subjektivism Rádlovský jest jen ozvěnou jistých pseudomoderních směrů filosofických, a ozvati se proti němu byl čin zásluhový; jest v něm nebezpečí, jehož může nevidětí nebo podceňovatí jen nevzdělanec filosofický a vědecký: měřiti hodnotu tvorby vědecké osobní zajímavosti vědeckého subjektu jest otevíratí dveře přímo typickému „fušérství“, jak říkal Goethe diletantismu. Statečný projev Malého byl nepohodlný řadě lidí, ale nikdo z nich neměl ani dost síly, ani dost mužnosti vyvracetí jej a políratí jej důvody; proto šlo se na něj osvědčenou methodou českého pokrytectví, zákeřně: autor byl zpodezíran ze zloby osobní, z úmyslného nechápání myšlenky Rádlovy nejprve p. Ruttem v Národě, pak p. Weinerem ve Venkově. A když p. Malý v posledním Kmeni znova problém klidně a věcně vyložil a odmítl přitom ovšem i urážky Rutteho a Weinerovy, jest tupen znova Weinerem ve Venkově. *O meritu sporu* nedovedli říci ani Rutte ani Weiner slova; jejich účelem bylo spor ideový obrátiti v malicherné osobní štvání. To jest zjev zahanbující pro český život literární a jest třeba ho litovatí. Pan Weiner zaplétá do svého nejnovějšího projevu i mne a vnitřní záležitosti Kmene; o nich však nebudu se vůbec zde šířiti, jednak proto, že nenáležejí na veřejnost, jednak proto, že bych pravdivým vypsáním poměru p. Weinerova k Družstvu Kmene sotva posloužil literárnímu kronikáři Venkova. Konstatuji zde tedy jen prostě, že se státi Malého neprojevím nesouhlasu p. Weiner, pokud psal do Kmene, ani mně, ani R. Malému, s nímž stýkal se společensky, a že bychom pravděpodobně nevěděli do dneška nic o nelibosti, již prý vyvolal článek Malého ve Weinerovi, nebýt t. zv. protestu Ruttova, při němž si přihřál po sedmi týdnech p. Weiner své rozhořčení. Ale p. Weiner odpustí: ohřáté rozhořčení jako ohřáté nadšení bude lidem vždycky podezřelé.

Pan Richard Weiner

theatrálním gestem domáhá se ode mne vysvětlení mé věty, že bych mu „sotva posloužil pravdivým vypsáním poměru jeho k Družstvu Kmene“. Ne p. Weinerovi, s nímž nehodlám mařiti času, ale čtenářstvu podávám tuto informaci. Družstvo Kmene bylo rozhořčeno na pana Weinerja, že při vzniku tohoto listu *ústně i tiskem, ve feuilletonech Lidových novin, vystupoval jako redaktor Kmene, ačkoliv neměl k tomu, jak mne všichni pánové ujistili, nejmenšího práva*. Když p. Weiner dotýká se neustále stejně malicherně jako urážlivě vnitřních redakčních záležitostí Kmene a strhuje je i do svých polemik, byl jsem nucen připomenouti mu to, aby byly konečně veřejně jasny motivy jeho nevkusných útoků na Kmen.

Týdeník Národ

má v čísle 6 polemickou lokálku Ruttovu, v níž znova překrucuje se s farizejským krasořečněním a krasokroucením zraků k nebesům „aféra“ Rudolfa Malého; odpovídati na to bylo by mařením místa i času. Redakce Národa vzhopila se dokonce k doslovu a s piedestala své anonymní vznešenosti pokárala mne osobně za „polemické mravy“ R. Malého. Polemiky takového druhu musí prý již jednou přestat!

Ujišťuji redakci Národa, že již svou zodpovědnost před budoucností unesu velmi snadno vnitřně i vnějškově. Jsem osobnost, mám své přesvědčení, svůj charakter, své dílo, svou tvorbu a na listě své dobré jméno. Hůře bude s redakcí Národa, až půjde o zodpovědnost za řevnivé škorpění, jemuž se oddává, místo aby hleděla kladně povznést list, který chce býtí reprezentačním orgánem obrozených živlů celé veliké politické strany a jest, měřen touto měrou, prostě žalostný. Tu si obrátí kdosi v budoucnosti poslední stránku Národa, přečte tam jméno Jan Kamelský jako redaktora a podle nálady: buď se usměje nebo zakleje.

Pan Jan Thon

poslal mně objemnou repliku na p. Brtníkovu recenzi jeho vydání Sabinova, a když jsem mu přátelsky vysvětlil, proč nemohu ji otisknouti, přebásnil ji a donesl ji za tepla do Národa, omastiv ji několika urážkami Kmene, patrně aby byla stravitelnější čtenářstvu tohoto nekulturnějšího veletýdeníku. Vyškrtl z ní však opatrně passus, v němž uznával oprávněnost kteréési výtky p. Brtníkovy, omlouvaje se jen tím, že nakladatel Laichter seškrtal mu Poznámky na pětinu. Pan Thon domnívá se, že mne kompromituje, uveřejnil-li z mého dopisu místo, kde pravím, že „Kmen nemá být orgán diskusí a že nechce diskusemi rozkolísavati čtenáře“; p. Thonovi zdá se to neslučitelným s kritičností. Pan Thon se mylí: kritika není diskuse, nýbrž z dá se to neslučitelným s kritičností. Pan Thon se mylí: kritika není diskuse, nýbrž z dá se to neslučitelným s kritičností. Pan Thon se mylí: kritika není diskuse, nýbrž z dá se to neslučitelným s kritičností. Pan Thon se mylí: kritika není diskuse, nýbrž z dá se to neslučitelným s kritičností. Pan Thon se mylí: kritika není diskuse, nýbrž z dá se to neslučitelným s kritičností. To jest v zemích opravdové kultury literární tak vyjednáno, jako že dvakrát dvě jsou čtyři.

Jan Herben šedesátníkem

Dr Jan Herben dovršil 7. května šedesát let svého činného života, rozděleného mezi publicistiku a beletrii. Herben jest znám široké veřejnosti české hlavně jako redaktor deníku Času, potlačeného za nynější války světové, a jako novinový vykladatel a obhájce politického i literárního programu realistického; a sympatie politické, sympatie s Herbenem novinářem, polemikem, kritikem bývají podkladem a často i příčinou sympatií k Herbenovi beletristovi. Literární přesvědčení a myšlenky Herbenovy ukazují jasně i dnes ještě ke svému moravskému původu bartošovskému; jako žák lidopisce a lidoznalce Františka Bartoše vsál v sebe Herben ideje národnostní výlučnosti na podkladě lidového konservativismu a ideje tyto projevoval záhy i polemicky jako odpůrce Vrchlického a „kosmopolitické“ školy lumírovské na konci let sedmdesátých a na počátku let osmdesátých, i organizačně jako redaktor a vydavatel (s Janem Hudcem) básnických almanachů moravských, kde soustředila se mládež „slovanského“ citění básnického. (Tato část činnosti Herbenovy byla osvětlena nejnověji literárně historickými pracemi prof. Ferdinanda Strejčka.) Tyto ideje Herbenovy působením Masarykovým později patrně zkonkretněly, ale zúžily se také postupem let nejednou v umíněnou nechápavost moderních problémů historicky vědných i umělecky vývojných. Historik svým odborným vzděláním vysokoškolským, zahloubával se Herben zvláště od devadesátých let rád v studium české reformace náboženské a odvodil si z ní, po mém soudu spíše

mechanicky než tvořivě, abstraktně tradiční sudidlo pro přítomnost literární, politickou, náboženskou i filosofickou.

Vedle činnosti novinářské rostlo a postupovalo i beletristické dílo Herbenovo. První jeho sbírky byly feuilletonistické obrázky a kresby slováckého lidu i slovácké přírody: *Moravské obrázky* (1889), *Slovácké děti* (1890) a *Na dědině* (1893), nenáročné črty místy milé srdečné pohody, všude pěkného ryziho jazyka, který se vmlouvá i dnes v mysl čtenářovu; vliv Turgeněvových Zápisků lovcových již zde místy proniká. Vrcholem posavadní beletristické tvorby Herbenovu jest románová kronika rodiny slováckého odrodilce od lidu, z něhož vzešel, *Do lřetiho a čtvrtého pokolení* (1892). Herbenovi plní se tu v rozkladu rodinném zákon spravedlivého trestu, mstícího na dětech viny rodičů; a život rodiny jest mu záminkou k malbě života celého kraje. Herben přepracovává a rozšiřuje své dílo od r. 1908; vrátím se k němu obšírným kritickým rozborem, jakmile bude ukončeno, neboť — a to jest charakteristické při množství jeho chvalořečníků — po stránce *umělecky tvořivé* posud zhodnoceno nebylo; není vůbec ani o Herbenově činnosti celkové a osobnosti jeho, ani o jeho díle beletristickém hlubší studie literárně vědné. Pak bude možno teprve rozhodnouti, v čem jest opravdový význam jeho: zda v živlu *naukovém*, v studiích lidopisných a kulturně historických, nebo *básnický tvůrčí*. *Hostišov* z r. 1907 jest sbírka svěžích črt a obrazů z kraje votického: lovcovy dojmy z lesů a poli střídají se se vzpomínkami na nábožensko-národní reformační minulost Tábořska a s úvahami o smyslu dějin českých a příčinách katastrofy bělohorské. Činnost Herbenovu doplňuje kniha pro mládež *Bratr Jan Paleček* a historická studie o nekritickém svatořečení Jana z Pomuka.

Nesouhlasil jsem v minulosti a budu pravděpodobně nesouhlasiti i v budoucnosti s mnohou myšlenkou a s mnohým názorem Herbenovým; můj soud o něm odchyluje se od konvenčního soudu i stoupcův i nepřátel Herbenových, a doufám, z dobrých důvodů opravdu kritických. Ale to všechno není příčinou, proč bych nemohl pozdraviti jej v jeho jubilejní den a přátí mu všeho zdaru do nové desítky životní: odpůrce není nepřítel, a odpůrce, je-li sám osobnost, má právo vzdáti účtu osobnosti druhého jako žádati jí pro sebe.

Gustav Jaroš (Gamma)

naplnil v polovině května padesátiletí svého života. Padesáté narozeniny Jarošovy minuly tuším bez povšimnutí žurnalistikou, a jest možno jen záviděti toho Jarošovi: v době, kdy jest hlučně vytrubována každá nula, kdy slovo tištěné jest zprostředkováno jako nikdy předtím, jest krásné, že byl Jaroš, opravdový a jadrný člověk jako málokdo mezi námi, nepřítel fráze opravdu sršatý již od věku jinošského, uctěn bezděky tímto carlylovským mlčením; že nebylo rozrušeno ono blaživé ovzduší, v němž zraje nejlépe dílo. A Jaroš neřekl posud konečného slova svého, čímž nepravím, že nemá za sebou práci; má ji, neboť jiný byl by ji rozředil do svazků a svazků, kde on, stručný, zhustil ji v několik statí a úvah. Na počátku devadesátých let vydal G. Jaroš dvě knihy, původní koncepcí i výrazem, sbírky povídek *Publikáni a hříšníci*, knihu nejen soucitu sociálního, ale i sociálního zoru a sociální poesie, a veršovanou burlesku *Slávu*, cuchající pozlátko s t. zv. idyly